Gävle
KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-09-07

Diarienummer: 26SON149

Handläggare:

Emma Edorsson
026-17 88 37
emma.edorsson@gavle.se

Nämnd:

Socialnämnd

Åtgärdsplan för ekonomi i balans

Inledning

Följande är en beskrivning av bakgrund, åtgärder och bedömningar rörande Socialnämndens budget kopplat till dess verksamheter.

Genom att godkänna åtgärdsplanen ställer sig nämnden bakom beskrivningar och bedömningar.

Grundregeln är att nämnderna i Gävle kommun ska ha en budget i balans, vid eventuella avvikelser ska en åtgärdsplan tas fram, beslutas och verkställas.

Socialnämnden hade i delår 1 en prognos för året på -30 mnkr. Det motsvarar ca 4 % av nämndens budgetomslutning. För att komma till rätta med underskottet behöver nämnden ta fram en åtgärdsplan för en ekonomi i balans.

Åtgärdsplanen ger en bild av det långsiktiga arbetet i omställningen som skall leda till en budget i balans. Parallellt med detta behöver också fokus ligga på vad som eventuellt också kan komma att behöva reduceras, omfördelas eller avslutas

Åtgärdsplanen kommer vara en väsentlig del i det återstående månadsrapporterna för nämnden till dess att nämndens ansvarsområden förändras från januari 2027.

Från januari kommer den nya Socialnämnden ha ansvar även för ekonomiskt bistånd samt arbetsmarknadsfrågor (flyttas från Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden), och nämnden kommer lämna ifrån sig ansvaret för serveringstillstånd till Samhällsbyggnadsnämnden.

Att ha med sig i alla sammanhang är också att omställningsarbete tar tid, och att det nästan alltid finns externa faktorer som påverkar en organisations förändringsarbete – externa faktorer som man inte alltid kan förutse. Det innebär att de som leder verksamheten (nämnd och chefer) bör ha en hög medvetenhet och kunskap om förändringsarbete för att lyckas med omställningsarbete som ska hålla över tid.

Tidigare åtgärder

I februari 2024 beslutade Socialnämnden om besparingar, utifrån budget 2024 (24SON30). Bakgrunden var ett ansträngt ekonomiskt läge där välfärdsnämnderna sammantaget hade ett besparingsbehov på 180 miljoner kronor. För Socialnämnden innebar detta att besparingar motsvarande cirka 60 miljoner kronor behövde genomföras under 2024.

Förvaltningen bedömde att de åtgärder som föreslogs kunde kan ge en helårseffekt på cirka 40 miljoner kronor, men att full effekt inte kunde uppnås redan under 2024. Tyngdpunkten låg på att minska kostnaderna för externa placeringar av barn och unga, framför allt HVB-placeringar genom att arbeta mycket aktivt med hemtagningar och ett tydligt förebyggande arbete. Resurser styrdes om internt från delar av förebyggandeverksamheterna för att klara uppdraget.

Att notera: i kommunplanen för 2025 uttrycks följande:

”Nämndernas ramar minskar med 34 mnkr jämfört med 2024 årsbudget och med 243 mnkr jämfört med årsprognos 2024. Nedjusteringen beror på lägre PO-pålägg kopplat till minskade pensionskostnader om 143,7 mnkr och minskade volymer utgör nedjustering på 99,3 mnkr. Vi räknar att underskottet från 2024 samt volymminskningen som sammantaget uppgår till 292,1 mnkr kommer att bli svårt för nämnderna att hantera under 2025. I beloppet ingår viss del åtgärdsplaner som nämnderna jobbar för att komma på beslutade ramar. *För att klara nödvändig omställning på ett ansvarsfullt sätt, främst i välfärdsnämnderna, så föreslår vi politiskt att verksamheterna får en väldefinierad omställningstid för att återställa sina underskott, med höga krav på effekthemtagning under tre års tid* [egen kursivering] och att 2026 blir året då vi når målet om stark finansiell ställning 50 procent."

Åtgärderna för Socialnämnden gav resultat: kostnaderna för externa placeringar och köpt öppenvård minskade med 13,5 procent till och med oktober 2025 jämfört med motsvarande period föregående år. För 2025 så landade Socialnämnden på ett ekonomiskt resultat på +32,8 mnkr.

I internbudgetbeslutet för 2026 (25SON201) noterade nämnden att det kvarstår osäkerhetsfaktorer som kan påverka utvecklingen negativt, bland annat den samhällsutveckling som rör barn och unga samt den ökande gängkriminaliteten. Man pekade också på att man befinner sig också i en omfattande omställning inför den nya socialtjänstlagen som trädde i kraft i juli 2025. Omställningen omfattar hela verksamheten, med särskilt fokus på att förebygga kriminalitet bland barn och unga. Även insatser för vuxna prioriteras, där arbetet mot hemlöshet och utvecklingen av stöd för personer med samsjuklighet är centrala områden.

Förutsättningarna för 2026 års budget var relativt goda utifrån de effektiviseringar som gjordes enligt beslut om hemtagningar 2024. Under slutet av hösten 2025 började placeringarna åter öka.

En stor del av dessa placerade personer är nya och/eller för nämnden tidigare ej kända ungdomar. Dessa har alltså inte tagit del av socialtjänstens övriga insatser. Vid en jämförelse med samma period 2025 är utfallet högre innevarande år. Placeringarna för barn och unga går att hänföra till psykisk ohälsa samt kriminalitet (eller risk för kriminalitet).

Ambitionen av de besparingar som gjordes efter beslut som fattades 2024 kvarstår. Det innebär att nämnden strävar efter att ha så få placeringar som möjligt och framför allt ha kortare placeringstider och att tillgodose vårdbehoven genom egna öppenvårdsinsatser.

Ärendebeskrivning

Gemensamma strategier

- Stärka öppenvårdens insatser genom rekrytering av fler medarbetare och utvecklade arbetssätt för att fler personer ska kunna få stöd i hemkommunen istället för genom externa placeringar.
- Arbeta med tidig planering för hemtagning av placerade individer samt identifiera möjligheter till hemmaplanslösningar genom ökad samverkan mellan verksamheter
- Utveckla förebyggande och tidiga insatser för att minska framtida vårdbehov och behov av placeringar. Detta omfattar bland annat skolsociala team, tidigt samordnade insatser och förstärkt samverkan med skola, region och övriga delar av kommunkoncernen
- Förbättra samverkan med externa aktörer såsom regionen och polisen för att stärka stödet till personer med omfattande eller komplex problematik

Barn och unga

Åtgärderna fokuserar på

- stärka öppenvården och arbetet med familjer på hemmaplan,
- utveckla samverkan mellan utredning, öppenvård och förebyggande verksamheter,
- förstärka arbetet med unga i riskzon eller med kriminell problematik,
- skapa bättre förutsättningar för kortare placeringstider och tidigare hemflytt,
- utreda möjligheterna till egna boende- och HVB-lösningar i kommunen.

För målgruppen 18 år och äldre

Åtgärderna fokuserar på:

- skapa sammanhållna stödinsatser mellan olika verksamheter,
- prioritera hemtagning från placeringar och erbjuda stöd i egen regi via öppenvårds- eller boendeinsatser.
- utveckla motivationsarbetet på våra stöd- och tillsynsboenden.
- stärka det förebyggande arbetet kring skadligt bruk och beroende.
- förbättra uppföljning och kvalitet genom nya funktioner och tydligare arbetsprocesser.

Förväntad effekt

Den samlade effekten av åtgärderna är att fler individer ska få rätt stöd på hemmaplan, att placeringar kan undvikas eller avslutas tidigare samt att verksamheten i större utsträckning använder egna resurser istället för externa köp. Detta bedöms både förbättra kvaliteten för individen och minska kostnaderna för socialnämnden på kort och lång sikt.

Ovanstående åtgärder förväntas ge ekonomiska effekter på längre sikt. Målsättningen är att vända den negativa kostnadsutvecklingen under 2026 men effekterna på helår blir begränsade. För 2027 förväntas tydliga effekter när planering i de enskilda placeringarna har kunnat göras för att säkerställa hemmaplanslösningar motsvarande vårdbehoven samt att förstärkning av medarbetare inom öppenvården har rekryterats. . Avdelningen har för avsikt att skapa realistiska målvärden för 2027 och även följande år som kan redovisas senare under 2026.

Magnus Höijer
Sektorchef
Sektor Välfärd